

Megemlékezés Blattny Tiborról (1883–1969)

DR. CSAPODY ISTVÁN

1969. december 12-én fájdalmas hír tudatta az országhatáron túlról, hogy *Blattny Tibor* gyémánt-diplomás erdőmérnök, a kimagasló erdőszobanikus és szakíró, — a gyászjelentés szavaival élve — „testtel és lélekkel erdész, vadász, botanikus és természetbarát”, „munkás és tevékeny, sikerekben gazdag és hosszú élet után”, 87 éves korában Besztercebányán (Banská Bystrica) eltávozott az élők sorából.

Blattny Tibor 1883. február 22-én született Kasán (Košice), ahol akkor édesapja kataszteri erdőbecslő, s aki később a Szepesség egy kis ruszin falujában, Tarcafőn (Toriszkó) Lőcse város (Levoča) erdőmérnöke volt. Itt töltötte *Blattny Tibor* 8 éves koráig gyermekéveit és magánúton itt végezte az elemi iskola első három osztályát is. 1891-ben került az elemi iskola befejezése és a középiskolai tanulmányok megkezdése céljából Lőcsére, s ettől kezdve csak a vakációk idején látta viszont az időközben Sáros megyébe, Tótsóvárra (Solivar) költözött szülői otthon. A lőcsei főreáliskolában érettségizett 1900-ban, jeles eredménnyel.

Mint egyik írásában vallja magáról: „Egész lelkemmel a tanári pályára, a természettudományok szakra készültem, azonban az Eötvös-kollégiumba való felvételért beadott pályázatomban nem remélt csalódást hozott; szüleim anyagi segítségére alig számíthatván, választanom kellett a pesti egyetemi évek gondterhes nélkülözései és a selmeci erdőszobanikus (akkor még) akadémia között, ahol a Bedő-féle ösztöndíjból — amely részemre biztosítva volt — szüleim megterhelése nélkül is szerényen megélhettem. Így kerültem az erdőszobanikus pályára, amelyet a természettudományok és a természet szeretete révén megkedveltem.” Főiskolai tanulmányait állami ösztöndíjasként Selmecebányán (Banská Štiavnica) 1903. július 31-én be is fejezte s még ugyanezen év őszén (IX. 14.) a besztercebányai erdőigazgatóságához került gyakornoknak. 1905-ben (X. 26.) államvizgázott és ezzel egyidejűleg erdőszobanikus lett, 1907-ben (VIII. 8.) segéderdőmérnökké, 1910-ben (X. 21.) alerdőfelügyelővé, 1914-ben (I. 3.) címzetes főmérnökké, 1917-ben (IV. 7.) tényleges főmérnökké, 1919-ben (I. 1.) pedig erdőtanácsossá nevezték ki.

Élete első szakaszának e külső állomásainál sokkal jelentősebb belső fejlődése, amelyhez az első indításokat az akkortájt éppen nyugalomba vonuló *Fekete Lajostól* kapta. A nagyhirű selmeci professzor ugyanis korán felismerve *Blattny Tibor* botanikai hajlandóságát, azzal a kéréssel fordult az akkori földművelésügyi minisztériumhoz, hogy erdőszobanikus növényföldrajzi megfigyeléseinek kiegészítésére és adatainak statisztikai feldolgozására *Blattny* személyében állandó munkaerőt bocsásson rendelkezésére. A felettes hatóság 1906 októberében *Blattny Tibor*t Besztercebányáról át is helyezte Selmecebányára, aki így *Fekete Lajos*nak sűrű († 1916) hű munkatársaként, nagy felkészültséggel és lelkesedéssel vett részt az akkor már javában folyó adatgyűjtés nehéz munkájában. A kettejükre váró munka nagyságáról és tartamáról — írta utóbb *Blattny Tibor* — „még akkor magának *Fekete Lajos*nak sem volt sejtelme, mert e munkálatok előrehaladtával egyre újabb kérdések megoldása bizonyult szüksé-

gesnek. Teljes ambícióinkat kellett tehát latbavetnünk, hogy a munka — melynek sikerében igen sokan kételkedtek — mihamarább tető alá kerüljön. 1906-tól 1912-ig tartott az adatgyűjtés, csoportosítás és durva feldolgozás munkája” s ezalatt alkalma volt beutazni az ország valamennyi erdőgazdaságát, botanikailag nevezetes hegyvidékeit és magashegységeit. Ez útjainak eredménye volt több korai publikációja, az 1912-ben már sajtó alá került „Erdészeti jelentőségű fák és cserjék a magyar állam területén” c. munka magyar kiadásának előmunkálataként. A magyar kiadást csakhamar a németnyelvű is követte s az 1914-es világháború kirobbanásakor már csak a címlapja hiányzott.

A háborús mozgósítás sajnálatos módon megakadályozta további terveinek valóráváltását: 1914. augusztus 1-én — a kassai tűzéréknél 1905/6-ban letöltött önkéntesi éve alapján nyert hadnagyi rangban — 3 éves frontszolgálatra (Galícia) vonult be, s amikor 1917-ben, tartalékos főhadnagyként leszerelt, *Kaán Károly* rábeszélésének engedve, és abban a reményben, hogy tudományos munkásságát csak átmenetileg kell felfüggesztenie, a kincstári erdészethél helyezkedett el. Államerdészeti szolgálatát főerdőmesteri beosztásban Selmecebányán kezdte meg, majd 1918 áprilisában Kisgaram (Hronec) székhellyel Zólyomban, a cserpataki erdőgondnokságot (Cserpatak, Háromvíz, Szikla stb.) vezette. Itt érte a trianoni döntés, amely őt magát is nehéz választás elé állította. Amikor azonban egyik pesti látogatás alkalmával Kaán Károly részéről érthetetlen elzárkózást kellett tapasztalnia (ex litt.) s az a korábbi terv, amely szerint az FM-ben felállítandó természetvédelmi osztály vezetőjévé nevezik ki, kútba esett (Jávorka Sándornak Blattny Tiborhoz 1921-ben kelt sorai) — nyelvi és kisebbségi helyzetéből adódó nehézségei ellenére is, maradásra határozta el magát. Így került 1921-ben a csehszlovák államerdészet szolgálatába. Ebben az időben teljesen lekötötte gyakorlati munkája, a legeltetés és a vadorzás elleni harc, egyre jobban szórakoztatta a vadászat. 1922. április 20-án Zsarnócára (Zarnovica), 1930. február 16-án Liptóújívárra (Liptovsky Hradok) került igazgatóhelyettesi és ellenőrző munkakörbe, főerdőtanácsosi rangban. Liptói éveire — noha nem voltak zavartalanok, mert a tarvágásról és a különböző felújítási rendszerekről vallott nézetei számos hivatalos kellemetlenséget szereztek neki — mindig szívesen emlékezett. Azt az élete végéig érzett jogos csalódást, hogy elméleti-tudományos munkálkodását feladni kényszerült, némileg felejtették a joghatósága alá tartozó, ún. felsővági erdőgondnokságok (nevezetesen a liptóteplicskai, feketevági, szvarniki, maluzsinai, fenyőházi és tátraszéplaki gondnokság) területén folytatott botanizálásai, a vadászattal és halászattal való egyre szorosabb foglalkozás, a természetvédelem terén kifejtett tevékenysége és a csehszlovák turista egyesület tátrai csoportjában vállalt szerepkör. Kedvelt időöltése volt az Alacsony Tátra (Nézké Tatry) Csertovica (Čertovica) és Királyhegy (Králová hola) közötti szakaszának felkeresése, mint korábban a Szittnyára tett kirándulásai. Ekkor és a későbbi években több előadást tartott Bécsben, Eberswaldeban és az Odera melletti Frankfurtban s levélbeli vagy személyes összeköttetésben állott hazai botanikusokkal (pl. *Degen Árpád*, *Jávorka Sándor*, *Ambrózy-Migazzi István*), ill. külföldi dendrológusokkal (pl. *Silva-Tarouca*, *Miśák*, *L. Tschermak* stb.). Elméleti és gyakorlati tevékenységének elismerését jelentette, amikor a morvaországi Hodoninba került 1937-től (I. 1.), 1938 októberében pedig Pozsonyba (Bratislava) hívták be a szlovák államerdészet vezérigazgatóságához igazgatóhelyettesnek, kormánytanácsosi rangban. Innen ment 1945. április 30-án nyugalomba, ez azonban csak névleges maradt.

A benne változatlanul élő kutatói kedv ugyanis nem hagyta nyugodni s élete ezen harmadik szakaszában visszavezette fiatal éve álmaihoz. Rimaszombatba (Rimavská Sobota) költözött és 1948-tól az ottani járási mezőgazdasági levél-

tár vezetőjeként intenzíven kutatta *Decrett József* munkásságát és a Koháry-Coburg hercegi uradalom erdőgazdálkodásával kapcsolatos, 1828—1879 közti gazdag anyagot. Ennek az uradalomnak volt ugyanis 46 éven át erdőigazgatója a fatermési tábláiról máig is nevezetes *Greiner Lajos* († 1882), akinek korszakos tevékenységéről *Blattny* több érdekes erdészettörténeti tanulmányt írt.

Erdészettörténeti kutatásai közben talált időt botanikai kérdések tanulmányozására is. 84 éves koráig terepen járva, vizsgálta a hegyi fenyőt (*Pinus mugo*) és a dévényi boroszlán (*Daphne arbuscula*) előfordulását, a tölgyeket, szelidgesztenyét, diót, a fűzeket és a páfrányokat. A Szlovák Tudományos Akadémia felkérésére ekkor készítette el (1959) klasszikus areálgeográfiai művének *T. Štastnyval* közösen átdolgozott, Szlovákia területére korlátozott új kiadását is. Sokoldalú munkássága elismeréséül az Alma Mater Sopronban, 1956. szept. 5-én aranydiplomával, 1966-ban, 60 éves működése jubileuma alkalmával pedig gyémántdiplomával tüntette ki. Besztercebányán halt meg 1969. dec. 12-én, felesége halálát követő 10 nap múlva. Felesége — akivel 1909. okt. 18-tól 61 éven át boldog házasságban élt — *Faller Gizella*, *Faller Gusztáv* selmeci professzor unokája és *Faller Károly* főbányatanácsos, kohászprofesszor leánya volt. Házasságukból 1910-ben született egyetlen fiúk, *Blattny Elemér*, akinek édesapjára vonatkozó számos értékes és szíves adatközlését e helyen is hálásan köszönöm. (Életrajzi adatokat szolgáltatott ezenkívül még *Bencsik Mátyás* erdőmérnök is.) *Blattny Tibort* Selmecebányán, a „frauenbergi” temetőben temették el december 14-én, nem messze egykori mestere és szerzőtársa, *Fekete Lajos* sírjától.

Blattny Tibor nevét számos, az irodalomjegyzékben feltüntetett értékes tanulmány őrzi. Legjelentősebb ezek között a nevével egyet jelentő „Erdészeti jelentőségű fák és cserjék a magyar állam területén” c. monumentális mű, a magyar florisztikai növényföldrajznak máig is állandóan idézett (pl. *L. Tschermak* 1950, *K. Rubner* 1953, *J. Futak* 1966, *Paschovchi-Donița* 1967 stb.) és klasszikussá vált standardműve, amelynek adatait az erdészeti kísérleti állomások nemzetközi szövetségének (a mai JUFRO elődjének) határozata alapján 1897-ben kezdték összegyűjteni. Bár igaz, hogy a nagyszabású vállalkozásban az akkori egész magyar erdészettársadalom kivette részét (különösen lelkes támogatói voltak *Horváth Sándor*, *Kaán Károly*, *Nagy Károly*, *Roth Gyula*, *Térfi Béla* és *Vadas Jenő*), a kezdeményezés és szervezés főérdeme *Fekete Lajosé*, az óriási anyag tudományos feldolgozása és szerkesztése, a könyv tényleges megírása *Blattny Tibor* nevéhez fűződik. A ragyogó tollal és megbízható pontossággal írt anyag fő erénye az erdészeti szemléletnek a botanikai princípiumokkal való mesteri ötvözése. *Blattny Tibor* erről (1956. jún. 12-én kelt levelében) így vall: „*Fekete Lajos* kizárólag statisztikai alapon vélte a közös (nemzetközi) tervet realizálni. A kezdet nehéz volt, a praktikus erdészet szolgáltatta adatok jórészt nem bizonyultak megbízhatóknak és ezért kiválasztott, jól instruált szakemberek vették át a feladatok irányítását (ezek közé tartozott *Roth Gyula* és *Fekete Zoltán* is). A közelebbi célkitűzés az volt, hogy pontosan megismerjük a főbb fafajok természetes elterjedési területét és ezen belül a vertikális klímahatárokat, mégpedig hegycsoportonként külön-külön.” „A saját kollektív gyűjtési anyag mellett a régebbi phytogeographusok (*Fuchs*, *Kerner*, *Hunfalvy*, *Pax* stb.) megállapításait is felhasználtuk, emellett azonban a helytelenül idézett, a valóságnak meg nem felelő állításokat helyesbítettük, ill. módosítottuk.” *Fekete—Blattny* műve így vált forrásmunkává és csak sajnálnunk lehet, hogy a pontosan leltározott és kötegelt, Selmeceéről Sopronba szállított alapanyagának a II. világháború után történt teljes elpusztulása miatt

a könyv további kiegészítésére nem kerülhetett sor, Szlovákia területére átdolgozott kiadása pedig az eredeti célokat aligha közelítette meg.

Blattny Tibort, a gyakorlati és elméleti munka területén egyaránt kimagasló, tehetséges és képzett szakembert, a szabatosan és lebilincselő stílusművészettel alkotó író és igaz embert két szaktudomány: az erdészet és a botanika, és két nemzet: a magyar és a szlovák gyászolja. Emlékét példaként őrizük azzal a hűséggel, amely életének tartalma és jellemzője volt.

Blattny Tibor irodalmi munkássága

1. Az erdők megrontója. Magyar Erdész. 1908. 8. p. 168—170.
2. A selmeczányai diófákról (Von den Nussbäumen zu Selmeczánya). Erdészeti Kísérletek. 1908. 10. p. 113—118. — Ism.: Erd. Lapok. 1909. 48. p. 616.
3. A magyar Alföld befásítása érdekében. (Néhány adat Bernátsky Jenő közleményéhez. = Im Interesse der Aufforstung des Alföld.) Erdészeti Lapok. 1909. 48. p. 582—588.
4. Európa erdőségei az ősidőkben (Cieslar Adolf: Europas Wald in grauer Zeit). Erdészeti Lapok. 1909. 48. p. 1097—1104.
5. Felmenet a Rozsályra. Magyar Erdész. 1909. 9. p. 335—336.
6. „Bepka”. Magyar Erdész. 1909. 9. p. 353.
7. A nyolc hársfa. Magyar Erdész. 1909. 9. p. 354.
8. Az erdészeti növényföldrajzi megfigyelések jelen állásáról (Von dem heutigen Stand der forstwirtschaftlichen pflanzengeographischen Beobachtungen). Erdészeti Kísérletek. 1909. 11. p. 152—161.
9. Súly szerint fizetett tűzifaszállítás (= Entgelt des Brennholztransportes). Erdészeti Lapok. 1910. 49. p. 33.
10. Részletek a jegenyefenyő (*Abies pectinata* DC) magyarországi elterjedésének méltatásához (= Beiträge zur Verbreitung der Tanne in Ungarn). Erdészeti Lapok. 1910. 49. p. 447—467.
11. Jég- és fagykárok Dél-Magyarország erdőségeiben (= Hagel- und Frostschäden in den Wäldern Südungarns). Erdészeti Lapok. 1910. 49. p. 579—581.
12. Tiszafa a Délkeleti Határkárpátokban (= Die Eibe in den südöstlichen Grenz-Karpathen). Erdészeti Lapok. 1910. 49. p. 866—868.
13. A bükk növényföldrajzi méltatása, különös tekintettel az Északkeleti Kárpátokra (Pflanzengeographisches Würdigung der Buche mit besonderer Berücksichtigung der nordöstlichen Karpathen). Erdészeti Kísérletek. 1910. 12. p. 1—45.
14. Helyreigazítás (= Berichtigung). Erdészeti Kísérletek. 1910. 12. p. 147.
15. A *Syringa Josikaea* Jacq. elterjedéséhez (Zur Verbreitung von *Syringa Josikaea* Jacq. (Botanikai Közlemények. 1910. 9. p. 65 (163)).
16. Adatok a molyhos tölgy (*Quercus lanuginosa* Lam.) elterjedéséhez. (Beiträge zur Verbreitung von *Quercus lanuginosa* Lam. (Botanikai Közlemények. 1910. 9. p. 65, 240—241.
17. Az erdei fatenyészet határai Magyarországon (= Die Grenzen der Waldvegetation in Ungarn). Erdészeti Lapok. 1911. 50. p. 267—287.
18. Az erdők és a főbb fafajok megoszlása Németországban (= Zur Verbreitung der Wälder und der wichtigsten Waldbäumen in Deutschland). Erdészeti Lapok. 1911. 50. p. 570—572.
19. A szelídgesztenye elterjedési és természeti viszonyai a Magyar Állam területén (Die Verbreitungs- u. Vegetationsverhältnisse der edlen Kastanie in Ungarn). Erdészeti Kísérletek. 1911. 13. p. 1—49 + 1 térkép.
20. Horizontale und vertikale Verteilung der Rotbuche in Ungarn (= A bükk horizontális és magassági megoszlása Magyarországon). Centralblatt für das gesammte Forstwesen. 1911. 37. p. 209—221.
21. A jegenyefenyő erdőgazdasági jelentősége növényföldrajzi szempontból (= Die forstwirtschaftliche Bedeutung der Tanne mit Rücksicht auf die Pflanzengeographie). Erdészeti Lapok. 1912. 51. p. 147—160.
22. A vörösfenyő őstermőhelyei a Szebeni Havasokban. (Über einige ursprüngliche Standorte der Lärche in den Cibiner Alpen). Erdészeti Kísérletek. 1912. 14. p. 101—103. — Ism.: Magyar Botanikai Lapok. 1913. 12. p. 270.
23. A vörösfenyő őstermőhelyei a Szebeni Havasokban (Über einige ursprüngliche Standorte der Lärche in den Szebener Alpen). Magyar Botanikai Lapok. 1912. 11. p. 305—308.

24. Megjegyzések Pax F.: „Grundzüge der Pflanzenverbreitung in den Karpathen” I—II. című munkájához (Bemerkungen über F. Pax: „Grundzüge der Pflanzenverbreitung in den Karpathen” Bd. I—II.). Botanikai Közlemények. 1912. 11. p. 185—193, 218.
25. Levélváltás (Degen Árpáddal) „Az erdei fatenyészet határai Magyarországon” ügyében (Briefwechsel betreffend die Grenzen der Waldvegetation in Ungarn). Magyar Botanikai Lapok. 1912. 11. p. 340—346.
26. Újabb adatok a *Syringa Josikaea* Jacq. fil. elterjedéséhez (Neuere Standorte der *Syringa Josikaea* Jacq. fil. (Botanikai Közlemények. 1912. 11. p. 225. — 1913. 12. p. 12—14.
27. Az erdőtáj átalakulásairól (= Über die Umwandlungen der Waldzone). Erdészeti Lapok. 1913. 52. p. 907—922.
28. A vörösfenyő (*Larix decidua* Mill.) elterjedése Magyarországon (Die Verbreitung der Lärche in Ungarn). Erdészeti Kísérletek. 1913. 15. p. 34—43.
29. Adatok az ezüsthárs (*Tilia tomentosa* Mönch) északi határának megállapításához (Beiträge zur Feststellung der nördlichen Grenzen der Silberlinde). Botanikai Közlemények. 1913. 12. p. 91, 165—166.
30. A havasi fenyőről (*Pinus cembra* L.). Az Erdő. 1913. 7. p. 292—294.
31. Az erdészeti jelentőségű fák és cserjék elterjedése a magyar állam területén (= Die Verbreitung der Bäume und Sträucher von forstwirtschaftlicher Bedeutung im Gebiete der ungarischen Staate). Erdészeti Lapok. 1917. 56. p. 420—430, 464—473.
32. Az ismertebb fák hazai elterjedéséről (= Verbreitung der Holzarten). Az Erdő. 1914. 8. p. 73—74, 85—88.
33. B. T. — Fekete Lajos: Az erdészeti jelentőségű fák és cserjék elterjedése a Magyar Állam területén. I—II. + 18 műmelléklet. Földműv. Min. kiadása, 1913. Selmecbánya. (Joerges Ágost és özv.)
34. B. T. — Fekete Lajos: Die Verbreitung der forstlich wichtigen Bäume und Sträucher im ungarischen Staate. (Ford. Bernátsky Jenő) I—II. Selmecbánya, 1914. (Ism.: Degen Á. in Magyar Botanikai Lapok, 1917. 16. p. 153—155., Rapaics Raymund in Uránia, 1917. 18. p. 368.; Tuzson János in Botanikai Közlemények, 1918. 17. p. 80—83.
35. Výskyt lesného stromovia (= Erdei fajok előfordulása). Slovenské lesné a drevárske hospodárstvo. 1935. 11. p. 5—6.
36. Informacie o lesopestebnej činnosti v slov. štát. lesoch. Les a drevo. (= Adatok a szlovák áll. erdők erdőművelési tevékenységéhez.) 1943. 9. p. 1—3.
37. Všeobecné lesnícke pomery an Horehroní v Dekretovej dobe (= Adalékok a Felső-Garamvidék általános erdészeti viszonyaihoz Dekrét idejében). In: „Jozef Dekrét Matejovie” (= Dekrét M. József emlékkönyv). 1954. Sborník J. ŠPN. Bratislava. 1954. p. 405—412.
38. Lesokultúrna činnosť. býv. veľkostatku Coburg od. r. 1828—1879, rukopis. (= Adatok a szlovákiai erdészet történetéhez a Coburg-i uradalom 1828—1879 idejéből), 1955.
39. Rastlinogeografické zaujímavosti Stredoslov kraja,,” (= Növényföldrajzi különlegességek Közép-Szlovákiában). Ochrana prírody. (Krajské stredisko pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody Banská Bystrica. = Természetvédelem. Kiadta a Műemlék- és természetvédelem országos központjának beszterebányai körzete). 1960. p. 67—80.
40. Šťastný T. — (ral): Prírodné rozšírenie lesných drevín na Slovensku (= Erdei fajok természetes előfordulása Szlovákiában). Bratislava, 1959. pp. 402.
41. Príspevok k dejinám lesníctva na Slovensku — Ludovít Greiner. (= Adatok a szlovákiai erdészet történetéhez — Greiner Lajos (1796—1882) Coburg-igazgató monográfiája]. Vedeckých prác. výsk. ústavu lesného hospod. v Banská Štiavnici. 1965. 6. p. 31—73.